

РЕЦЕНЗІЯ

**на дисертацію Бизова Сергія Сергійовича на тему
«РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ФОРМУВАННЯ
НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОЇ СВІДОМОСТІ ТА
ДЕМОКРАТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ МОЛОДІ»,
що подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії
з галузі знань 28 Публічне управління та адміністрування
за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування**

Ступінь актуальності обраної теми дослідження. У сучасних умовах розбудови української державності, російсько-української війни, а також загострення викликів, що стосуються національної безпеки, питання формування національно-патріотичної свідомості та демократичних цінностей молоді набуває особливої актуальності. Молодь є не лише соціально активною частиною суспільства, а й стратегічним ресурсом розвитку держави, від якого значною мірою залежать перспективи майбутнього України як суверенної, демократичної та правової держави. Водночас, незважаючи на низку прийнятих нормативно-правових актів та впроваджених програм у сфері національно-патріотичного виховання, спостерігається фрагментарність, несистемність і слабка інституційна координація реалізації публічної політики у цій сфері. Особливо актуальною є проблема забезпечення ефективної взаємодії органів публічної влади, закладів освіти, інститутів громадянського суспільства та засобів масової інформації в процесах формуванні у молоді стійкої системи патріотичних цінностей, громадянської відповідальності, національної гідності та демократичної свідомості. В контексті збереження євроінтеграційного курсу України та необхідності наближення до стандартів публічного управління розвинених демократій світу постає потреба у комплексному науковому осмисленні механізмів реалізації державної політики формування національно-патріотичної свідомості та демократичних цінностей молоді, зокрема розроблення ефективних інструментів державного управління, які б забезпечували цілісність, результативність і сталу динаміку даного процесу.

Тема роботи. Тема роботи «Реалізація державної політики формування національно-патріотичної свідомості та демократичних цінностей молоді в Україні» є актуальною, відповідає змісту роботи, послідовно і логічно розкрита.

Методи дослідження. Методологічною основою дисертаційного дослідження є комплекс взаємопов'язаних та взаємодоповнюючих методів, зокрема автором використано методи систематизації та узагальнення, аксіологічний, інституціональний, історико-правовий, компаративний, системного аналізу, моделювання, формально-логічний та феноменологічний методи тощо. Така сукупність методів цілком забезпечує реалізацію поставлених задач.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Основні наукові результати дисертаційної роботи є належним чином обґрунтованими й підтвердженими участю автора в їх апробації. Зокрема, основні теоретичні положення, висновки та рекомендації за темою дисертаційного дослідження викладені у 6 наукових працях, серед яких: 3 статті у наукових фахових виданнях України та 3 тези доповідей у матеріалах науково-практичних конференцій.

Наукова новизна результатів дослідження

Відповідно до тексту дисертації, теоретичні та практичні положення, висновки та рекомендації належно обґрунтовані і можуть бути впроваджені у процесі реформування публічного управління, що підкреслює як наукову, так і прикладну цінність цієї роботи.

Автором вперше обґрунтовано комплекс концептуальних положень що до реконструкції дизайну системи формування національно-патріотичної свідомості молоді як громадянської чесноти з урахуванням зовнішньо- та внутрішньополітичного контексту на основі демократичних цінностей та в умовах повномасштабної війни, а також сконструйовано авторські моделі системи формування національно-патріотичної свідомості молоді – дескриптивну інституційну модель та прескриптивну модель.

Науково значущими є удосконалення автором:

- методологічних підходів формування національно-патріотичної свідомості на засадах використання концептуальної дихотомії «націоналізм-патріотизм» з обґрунтуванням необхідності їх синергічного поєднання в умовах екзистенційної загрози для нації та держави;

- інституціональні механізми впровадження державної політики формування національно-патріотичної свідомості з урахуванням потреб інтеграції національного, громадського та інструментально-суб'єктного секторів;

- класифікації видів патріотизму, зокрема уточнення щодо релевантності громадянського і національного патріотизму.

Набули подальшого розвитку:

- інтерпретація особливостей формування національно-патріотичної свідомості в демократичних та авторитарних країнах;

- підходи до адаптації досвіду країн ЄС у сфері формування оборонної свідомості як складової системи громадянської освіти;

- обґрунтування ціннісних демократичних орієнтирів формування національно-патріотичної свідомості.

Загалом, положення наукової новизни є належним чином обґрунтованими.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам

Дисертація С. Бизова складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку літератури та додатків. Підрозділи рівномірні за обсягами, логічно викладені, мають великий вміст теоретичних обґрунтувань і прикладних досліджень.

У першому розділі систематизовано та узагальнено понятійно-категоріальні інтерпретації державної політики формування національно-патріотичної свідомості молоді шляхом аналізу її сутнісних характеристик як об'єкта публічного управління, а також досліджено теоретико-методологічні основи патріотизму й націоналізму, що дозволило виокремити ціннісні орієнтири патріотичного виховання, сформовані на демократичних засадах. Теоретичний аналіз поглядів на патріотизм у поєднанні з демократичними принципами дав змогу інтерпретувати патріотизм як ресурс демократичної стійкості держави та обґрунтувати взаємозв'язок національно-патріотичної свідомості з національною безпекою, ідентичністю та відповідальною громадянською позицією.

У другому розділі автором здійснено аналіз сучасного стану інституціоналізації державної політики формування національно-патріотичної свідомості в Україні з виокремленням п'яти етапів її розвитку від 1991 року до сьогодні, проведено порівняльне дослідження підходів до формування патріотичної свідомості у демократичних та авторитарних державах, встановлено принципові відмінності ціннісних засад, технологій впливу та очікуваних результатів. При цьому визначено, що демократичні країни фокусуються на розвитку відповідального громадянства, тоді як авторитарні – на пропагандистській мобілізації. Результати аналізу дозволили виявити слабкі місця української моделі та сформулювати підґрунтя для її оновлення.

У третьому розділі проведено аналіз концепту оборонної свідомості як нового виміру державної політики у сфері формування національно-патріотичної свідомості в умовах війни, досліджено досвід Франції як приклад інтеграції патріотичного, освітнього й безпекового компонентів, обґрунтовано необхідність реконструкції системи реалізації державної політики в цій сфері, з урахуванням зовнішньо- і внутрішньополітичних детермінант, розроблено авторські дескриптивну та прескриптивну моделі реалізації державної політики формування національно-патріотичної свідомості молоді, що враховують стратегічні, організаційні та ціннісні рівні управління, та сформульовано практичні пропозиції щодо удосконалення механізмів реалізації політики з акцентом на контрпропаганду, героїзацію сучасних захисників України, перегляд змісту освіти й посилення громадянської відповідальності.

Зміст роботи є достатнім і логічно викладеним, корелюється з поставленими завданнями, науковою новизною і висновками. Автор використовує широке коло методів дослідження.

Анотації відображають основний зміст роботи. Автор коректно здійснює цитування. Робота містить табличні і графічні матеріали, де доволі вдало візуалізуються авторські узагальнення.

Окремі дискусійні питання

Попри високий науковий рівень виконаної роботи дисертаційна робота не позбавлена окремих дискусійних положень. Найбільш суттєвими з них є такими:

1. Заявлена автором наукова новизна охоплює низку положень, серед яких центральним виступає розробка теоретико-методологічного підходу до реалізації державної політики формування національно-патріотичної свідомості молоді. Водночас потребує уточнення ступінь унікальності авторської концепції, зокрема щодо виокремлення інституційного та ціннісного механізмів реалізації політики у сфері патріотичного виховання. Частина положень містить ознаки трансформації вже відомих підходів, які були представлені у працях вітчизняних дослідників та доцільно додатково обґрунтувати авторський внесок.

2. Запропонована модель взаємодії органів державної влади, місцевого самоврядування та інститутів громадянського суспільства щодо формування національно-патріотичної свідомості є цінним інструментом управління. Проте, доцільним є підсилення її прикладного значення порівняльним аналізом ефективності впровадження подібних моделей в інших країнах, а також поглиблення емпіричного обґрунтування результатів, отриманих у межах пілотних досліджень.

3. Проведений автором аналіз зарубіжного досвіду формування патріотичної свідомості молоді є особливо цінним у контексті порівняння підходів до публічного управління. Водночас в окремих випадках він має описовий характер, без достатнього аналізу причин ефективності або неефективності тих чи інших практик. Тому доцільним вбачається розробити методiku адаптації відповідного досвіду до українських реалій в умовах триваючої російсько-української війни та трансформації суспільно-політичного простору.

Всі зауваження мають дискусійний або редакційний характер і не зменшують наукової значущості дисертаційної роботи .

Загальний висновок

Основні положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи науково обґрунтовані і мають теоретичне та практичне значення для розвитку наукової галузі публічного управління, зазначені неточності й дискусійні положення не знижують наукової цінності й цілісності цієї дисертації.

В цілому дисертація Бизова Сергія Сергійовича на тему «РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОЇ СВІДОМОСТІ ТА ДЕМОКРАТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ

МОЛОДІ» може бути визнаною такою, що відповідає за своїм змістом та сукупністю отриманих наукових результатів вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступня доктора філософії» (Постанова КМУ № 44 від 12.01.2022 року) та вимогам щодо оформлення дисертацій (наказ МОН № 40 від 12.01.2017 року), а її автор – Бизов Сергій Сергійович – заслуговує присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 28 Публічне управління та адміністрування за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування.

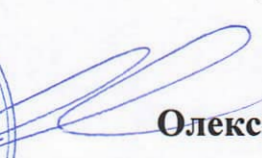
Рецензент
професор кафедри адміністративно-правових дисциплін
та публічного управління
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор наук
з державного управління, доцент

Мирослав ТРЕЦОВ

Підпис Трецова М.М. засвідчую

Проректор Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор,
Заслужений діяч науки і техніки України,
полковник поліції

Олександр ЮНІН